

DE BUTLER HEEFT HET GEDAAN

(The Butler Did it)

Komedie in drie bedrijven

door

TIM KELLY

vertaling

Jan Hulsegge

TONEELUITGEVERIJ VINK B.V.

Tel: 072 - 5 11 24 07

E-mail: info@toneeluitgeverijvink.nl

Website: www.toneeluitgeverijvink.nl

VOORWAARDEN

Alle amateurverenigingen die het stuk: **DE BUTLER HEEFT HET GEDAAN - THE BUTLER DID IT** gaan opvoeren, dienen in alle programmaboekjes, posters, advertenties en eventuele andere publicaties de volledige naam van de oorspronkelijke auteur: **TIM KELLY** te vermelden.

De naam van de auteur moet verschijnen op een aparte regel, waar geen andere naam wordt genoemd.

Direct daarop volgend de titel van het stuk.

De naam van de auteur mag niet minder groot zijn dan 50% van de lettergrootte van de titel.

U dient tevens te vermelden dat u deze opvoering mag geven met speciale toestemming van het I.B.V.A. Holland bv te Alkmaar.

Copyright: © 1977 By Walter H. Baker Company

Internet: www.toneeluitgeverijvink.nl

E-mail: info@toneeluitgeverijvink.nl

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, verfilming, video opname, internet vertoning (YouTube e.d.) of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van I.B.V.A. HOLLAND bv te Alkmaar, welk bureau in deze namens de Uitgever optreedt.

Het is niet toegestaan de tekst te wijzigen en/of te bewerken zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van I.B.V.A. HOLLAND bv te Alkmaar, welk bureau in deze namens de Uitgever optreedt.

Vergunning tot opvoering van dit toneelwerk moet worden aangevraagd bij het Auteursrechtenbureau **I.B.V.A. HOLLAND bv**

Postbus 363

1800 AJ Alkmaar

Telefoon 072 - 5112135

Website: www.ibva.nl

Email: info@ibva.nl

ING bank: 81356 – IBAN: NL08INGB0000081356 BIC: INGBNL2A

Geen enkele andere instantie dan het IBVA heeft de bevoegdheid genoemde rechten van u te claimen, of te innen.

Auteursrechten betekenen het honorarium (loon!) voor de auteur van wiens werk door u gebruik wordt gemaakt!

Auteursrechten moeten betaald worden voor elke voorstelling, dus ook voor try-outs, voorstellingen in/voor zorginstellingen, scholen e.d.

Vergunning tot opvoering:

1. Aankoop van minimaal **10** tekstboekjes bij de uitgever.
2. U vult het aanvraagformulier in op www.ibva.nl of u zendt de aanvraagkaart (tevens bewijs van aankoop), met uw gegevens, naar I.B.V.A. Holland. Uw aanvraag dient tenminste **drie weken voor de eerste opvoering** in bezit te zijn van I.B.V.A. Holland.
3. U krijgt daarop de nota toegestuurd. Na betaling wordt u de vereiste vergunning toegestuurd.

Vergunning tot HER-opvoering(en):

1. U vult het aanvraagformulier in op www.ibva.nl of u zendt de aanvraagkaart met uw gegevens naar I.B.V.A. Holland. Uw aanvraag dient tenminste **drie weken voor de eerste opvoering** in bezit te zijn van I.B.V.A. Holland.
2. U krijgt daarop de nota toegestuurd. Na betaling wordt u de vereiste vergunning toegestuurd.

Opvoeringen zonder vergunning zijn niet toegestaan en strafbaar op grond van de Auteurswet 1912. Zij worden gerechtelijk vervolgd, terwijl de geldende rechten met 100% worden verhoogd. Het tarief wordt met 20% verhoogd voor opvoeringen waarvoor geen toestemming werd aangevraagd binnen drie weken voorafgaand aan de voorstelling.

Het is verboden gebruik te maken van gekregen, geleende, gehuurde of van anderen dan de uitgever gekochte tekstboekjes.

Rechten BELGIË: Toneelfonds JANSSENS, afd. Auteursrechten, Telefoon (03)3.66.44.00, E-mail: bestellen@toneelfonds.be en Website: www.toneelfonds.be. Geen enkele andere instantie heeft de bevoegdheid genoemde rechten van u te claimen, of te innen.

PERSONEN:

Haversham - een jong dienstmeisje, een ex-gevangene.
Rita Eyelesbarrow - een (maatschappelijk) secretaresse.
Miss Maple - een bekende beau monde gastvrouw.
Father White - een schrijver van detective romans
Chandler Marlowe - idem
Louie Fan - idem
Rick - idem
Laura - idem
Peter Flimsey - idem
Charity - idem
Mabel Dupré - een avonturierster
Pharaoh Link - een politie detective uit San Francisco.

Tijd van handeling: heden
Eerste bedrijf: in de namiddag
Tweede bedrijf, eerste tafereel: later
Tweede bedrijf, tweede tafereel: nog later
Derde bedrijf: vroeg in de ochtend

DECOR:

Ravenswood Manor, een geïsoleerd gelegen landgoed op Turkey Island, voor de kust van San Francisco.

Het decor stelt de zitkamer van Ravenswood Manor voor. Het is een schaduwrijke enclave met de twijfelachtige kwalificatie "gemaakt voor mysterie". Voor rechts is een uitgang of een bediendendeur die naar de andere kamers en de keuken leidt. Midden achter is een kleine hal die achter het decor leidt naar de eerste verdieping. Links zijn deuren -indien mogelijk jaloezie-deuren die toegang geven tot een onzichtbaar balkon. Afhankelijk van de grootte van het toneel is de kamer volgepakt met lampen, snuisterijen, vloerkleden en meubilair. De

essentiële zaken zijn echter: rechts een open haard met schoorsteenmantel waarboven een groot portret hangt. Het stelt een streng, maar indrukwekkend kijkende heer voor. Op de schoorsteenmantel staan drie beeldjes. Achter rechts is een ingebouwde kast met een stereotoeren. Achter links een boekenkast. Voor links staat een schrijftafel met een stoel en een papiermand. Voor rechts midden staat een bank, een kleine tafel en een gemakkelijke stoel staat links midden.

N.B.: Zorg ervoor in het programma de rollen van Mabel Dupré en Pharaoh Link op te nemen. Op die manier gaat het publiek er van uit dat de twee "nieuwe figuren" wel eens zullen opkomen om het mysterie op te lossen. De radiostem moet luid en duidelijk zijn. Probeer de "onthulling" van Haversham/Mabel Dupré zo opzienbarend mogelijk te maken. Als de actrice een pruik kan dragen - prima. Het helpt ook dat het "Mabelkostuum" onder het uniform van het dienstmeisje de aandacht trekt. In het derde bedrijf is het belangrijk de dialoog niet te snel te doen. Het publiek krijgt veel te verwerken en snelheid kan het lachen afbreken en het algehele effect nadelig beïnvloeden. Pauzes en reacties zijn hier heel belangrijk. Denk eraan dat alle spelers altijd door de tuindeuren opkomen en afgaan. Zorg ervoor dat de deuren altijd achter hen gesloten worden. Een openstaande deur in een thriller leidt de aandacht af. Mabel's schot kan van achter gedaan worden, de actrice hoeft niet per sé zelf te schieten.

EERSTE BEDRIJF

(Voordat het doek opengaat horen we een motorboot die het eiland nadert.

Als het doek opengaat staat Haversham, het dienstmeisje, bij de openstaande balkondeuren. Ze kijkt naar buiten. Haversham is een muisachtig persoontje dat voortdurend geplaagd wordt door een loopneus. Haar uniform hangt om haar lichaam alsof het twee maten te groot is. Ze draagt een grote bril)

HAVERSHAM: *(wrijft haar armen)* Brrrr. We krijgen volgens mij weer rotweer vandaag. Ik denk dat er storm komt. Ik voel het aan mijn zere teen. *(roept naar achteren)* Ze zijn er bijna, miss Maple. De motorboot is al aan het steiger. *(Haversham kijkt weer naar buiten. Het geluid van de motorboot valt weg. Rita Eyelesbarrow komt midden achter binnen met een grote hoedendoos in de hand)*

RITA: Moet je zo schreeuwen, Haversham? Er is hier niemand doof voor zover ik weet. *(gaat naar de tafel links midden en zet de hoedendoos neer)*

HAVERSHAM: *(draait zich om)* Oh, bent u het, miss Eyelesbarrow. Ik dacht dat ik miss Maple de trap af hoorde komen.

RITA: Ze komt direct. *(neemt de deksel van de doos)* Kun je zien hoeveel er met de motorboot zijn meegekomen?

HAVERSHAM: *(kijkt)* Van hieruit niet. De mist komt opzetten. Maar miss Maple heeft gezegd dat ze allemaal meekomen.

RITA: *(nonchalant)* Oh?! *(glimlacht tegen de inhoud van de doos)*

HAVERSHAM: *(ziet het)* Nieuwe hoed?

RITA: *(doet snel het deksel weer op de doos)* Bemoei je met je eigen zaken.

HAVERSHAM: Kalm maar hoor. Ik vroeg alleen maar wat.

RITA: Doe jij nu maar wat je opgedragen wordt, dan zal ik dat ook doen. *(ze gaat rechts voor af met de hoedendoos. Haversham trekt een gezicht)*

HAVERSHAM: *(doet haar na)* Doe jij nu maar wat je opgedragen wordt, dan zal ik dat ook doen.

MISS MAPLE: *(achter)* Haversham, zijn de gasten al aangekomen?

HAVERSHAM: Ze zijn nog op het steiger, Miss Maple. (*kijkt naar buiten*) Ik denk dat ze er allemaal zijn. (*Miss Maple komt midden achter op. Ze is een waardige douairière met een levendige belangstelling voor avontuur*)

MISS MAPLE: Ik verzeker je dat ze allemaal wel zullen komen. (*ze gaat op de bank zitten*)

HAVERSHAM: Maar u kent ze helemaal niet.

MISS MAPLE: Daarom zal het ook zo'n geweldig weekend worden. En je moet niet zeggen dat ik ze niet ken. Ik ken ze zelfs redelijk goed.

HAVERSHAM: (*gaat achter de stoel midden links staan*) Maar miss Eyelesbarrow zei dat jullie vreemden voor elkaar zijn.

MISS MAPLE: In één opzicht is dat wel juist, maar aan de andere kant is het onjuist. (*Haversham snapt er niets van en snuift*) Ik wou dat je niet altijd je neus ophaalde. Ik word er gek van.

HAVERSHAM: Ja mevrouw.

MISS MAPLE: En snuit je neus alsjeblieft niet in je schort tijdens het diner.

HAVERSHAM: Nee mevrouw.

MISS MAPLE: Wat is er met je uniform gebeurd?

HAVERSHAM: Wat bedoelt u mevrouw?

MISS MAPLE: Er kunnen er nog wel een paar bij in, lijkt me. Kun je het niet wat innemen?

HAVERSHAM: Dat helpt niks. Wat ik ook aantrek, het lijkt altijd op een aardappelzak.

MISS MAPLE: Als je niet zo snuift, merkt misschien niemand je uniform.

HAVERSHAM: (*snuift*) Ja mevrouw.

MISS MAPLE: Waar is Rita?

RITA: (*komt rechts voor op*) Ik ben hier, Miss Maple.

MISS MAPLE: (*draait zich om*) Ik schrik me rot. Kom je altijd zo binnensluipen?

HAVERSHAM: Als vergiftige klimop.

MISS MAPLE: Haversham, gedraag je.

HAVERSHAM: Sorry mevrouw. (*ze snuift; Rita reageert kwaad*)

MISS MAPLE: Rita, waar is de gastenlijst? Ik kan hem nergens vinden.

RITA: *(gaat naar het bureau)* Op het bureau, Miss Maple.

MISS MAPLE: De meest voor de hand liggende plaats. Geen wonder dat ik daar niet aan gedacht heb. *(tegen Haversham)* Weet je zeker dat je het aankunt in de keuken?

HAVERSHAM: Geen probleem - als de kok en zijn helper uit San Francisco tenminste komen.

RITA: *(pakt een stuk papier)* Het agentschap zei dat ze later vanavond zouden komen. Eerder ging echt niet.

MISS MAPLE: We redden ons wel. De lijst, Rita. *(Rita gaat naar de bank en geeft Miss Maple het papier)*

HAVERSHAM: Sorry, Miss Maple, maar ik weet niet zeker of ik het goed heb begrepen. *(Miss Maple kijkt de lijst door met behulp van een leesbril)*

MISS MAPLE: Wat heb je niet begrepen?

HAVERSHAM: U zei dat uw gasten voor dit weekend vreemden waren... en ook weer niet.

MISS MAPLE: *(lacht goed gemutst)* Ik bedoel ik ken ze door hun boeken.

RITA: *(superieur)* Ik denk niet dat Haversham veel leest.

MISS MAPLE: Maar je hebt toch wel eens een detective romannetje gelezen?

HAVERSHAM: Volgens mij niet. Ik hou van oude romances en verhalen van verpleegsters die verliefd worden op de dokters. Zo nu en dan vind ik een griezelverhaal ook wel leuk. Als de omslag bloederig genoeg is tenminste.

RITA: *(griezelt)* Goeie genade.

MISS MAPLE: Dames, dames, alsjeblieft. Ik sta erop dat jullie je te allen tijde gedragen.

RITA: *(verontschuldigend)* Natuurlijk.

HAVERSHAM: Zoals u wenst mevrouw.

MISS MAPLE: *(tikt op het papier)* Iedere gast is een beroemde schrijver van detectiveverhalen. Hij of zij komt niet als zichzelf, maar als zijn of haar creatie.

HAVERSHAM: Creatie?

MISS MAPLE: De gasten brengen hier het weekend door als hun alter ego.

RITA: Ik denk dat zij het niet begrijpt.

HAVERSHAM: (*snuift*) Ik doe mijn best.

MISS MAPLE: Ze komen als de mannelijke of vrouwelijke detectiveheld uit hun boeken. Ze zullen hun eigen namen en persoonlijkheden ook niet gebruiken. Ze komen uit het hele land. Ik vind het geweldig.

RITA: (*niet onder de indruk*) Ja mevrouw.

MISS MAPLE: Ik denk dat ze mijn "kleine project" al wel kennen. Ondanks alle voorzorgen zijn er maar weinig schrijvers die het niet kennen.

HAVERSHAM: Kleine project?

MISS MAPLE: Dat gaat je niets aan.

HAVERSHAM: Nee mevrouw.

MISS MAPLE: Zorg er nu maar voor dat de crackers warm zijn en dat de sherry op kamertemperatuur is.

HAVERSHAM: Ja mevrouw.

MISS MAPLE: (*de lijst*) Eens kijken. Eerst komt Louie Fan, de beroemde Oosterse detective. Father White - hij gaat altijd op de psychologische toer. Peter Flimsey - komt uit de Sherlock Holmes school.

HAVERSHAM: Is dat een student?

MISS MAPLE: Haversham, je bent hopeloos.

HAVERSHAM: Ik denk dat u gelijk hebt. (*ze snuift*)

MISS MAPLE: Ga naar het strand en breng ze hier naar toe.

HAVERSHAM: Ik zou willen dat de kok en zijn helper een beetje gauw kwamen. (*ze gaat links af*)

RITA: Denkt u werkelijk dat Haversham dit werk aankan?

MISS MAPLE: Ik heb de reclasseringsmensen beloofd haar onderdak te geven. We moeten geduld met haar hebben.

RITA: (*verrast*) Reclasseringsmensen? Bedoelt u dat ze in de gevangenis heeft gezeten?

MISS MAPLE: Ik bedoel dat ze nog een gevangene is.

RITA: Nog steeds een gevangene?

MISS MAPLE: Rita, hou op met alles te herhalen wat ik zeg. Je lijkt wel een papegaai. Het is doodsimpel. Ze maakt deel uit van een werkprogramma.

RITA: Werkprogramma? *(Miss Maple kijkt haar bestraffend aan)*
Sorry.

MISS MAPLE: Als ze goed werk levert wordt haar straf verminderd en komt ze voorwaardelijk vrij. Het hangt grotendeels van mijn verslag af.

RITA: Welke... eh..... misdaad heeft ze gepleegd?

MISS MAPLE: Ik weet het niet precies meer. Iets onplezierigs met hakmes, geloof ik.

RITA: *(gaat naar de deuren en staart naar buiten)* Met een hakmes?!

MISS MAPLE: Beheers je, Rita. Er zullen genoeg melodramatische momenten komen als mijn gasten er zijn. *(de lijst)* Chandler Marlowe - dat is iemand waar we rekening mee moeten houden. Tot en met slonzig, maar liederlijk intelligent. Een echte chauvinistische macho.

RITA: Ik wou dat ik dat van Haversham had geweten voordat ik deze job aannam. Ze mag me niet, weet je?

MISS MAPLE: *(negeert haar, concentreert zich op de lijst)* En dan Rick en Laura Carlyle. Wat een enig stel! Zo verrijnd, zo wellevend. Ik ben blij dat ze komen.

RITA: *(wanhopig handen wringend)* "Iets onplezierigs met een hakmes" kan van alles betekenen. Als de storm nu eens net zo erg wordt als vorige week? We waren toen twee dagen helemaal van alles afgesneden.

MISS MAPLE: We hebben eten genoeg. Maak je maar geen zorgen.

RITA: *(plotseling)* Haversham? Nu herinner ik me de naam. Het was een heel bekende zaak. *(hoe meer Rita zich zorgen maakt om "de ex-gevangene en het hakmes", des te meer begint Miss Maple zich te verheugen op de gastenlijst)*

MISS MAPLE: Ik moet eerlijk zeggen dat ik wel heb getwijfeld of ik Charity Haze zou vragen; een beetje teveel James Bond-achtig volgens mij. Maar ze speelt voortreffelijk bridge. *(legt de lijst weg)* Alles bij elkaar een geweldig stel.

HAVERSHAM: *(achter)* Kom maar hier naar toe. Ze wacht op jullie. Wees maar blij dat je hier bent voor de storm uitbreekt.

MISS MAPLE: *(gaat staan)* Ze zijn er. Prachtig. *(Rita gaat naar de boekenkast. Father White komt als eerste binnen. Hij heeft een priesterboord om en heeft een opgerolde paraplu in de hand. Hij loopt wat schuifelend)*

FATHER WHITE: *(tegen Rita)* Ah, u moet Miss Maple zijn. Aangenaam, aangenaam.

RITA: Ik ben Miss Maple niet.

FATHER WHITE: Hè?

MISS MAPLE: Ik ben Miss Maple. *(ze ontmoeten elkaar in het midden en schudden elkaar de hand)*

FATHER WHITE: Ik zou u overal herkennen. Aangenaam, aangenaam.

MISS MAPLE: U bent ongetwijfeld Father White.

FATHER WHITE: Hoe kunt u het raden.

MISS MAPLE: Niks geraden. *(wijst)* Uw priesterboord.

FATHER WHITE: Tsk, tsk. Eerste regel van de psychologische waarneming: Negeer het voor de hand liggende. Concentreer je op het mogelijke. Ik zou Louie Fan kunnen zijn in een vermomming.

MISS MAPLE: *(verheugd)* Touché. U bent echt geweldig. *(knikt)* Mijn secretaresse en gezelschapsdame, miss Eyelesbarrow.

FATHER WHITE: Hoe maakt u het, mijn kind.

RITA: Welkom op Turkey Island.

FATHER WHITE: Voor zover ik weet is er slechts één ander eiland in de geschiedenis dat Turkey werd genoemd. Er is daar een strijd geleverd. In de Egeïsche Zee. Vierde eeuw voor Christus. De Spartanen tegen de Maltezers.

RITA: *(onverschillig)* Ik denk niet dat er een verband is. Op dit eiland is vroeger een kalkoenenkwekerij geweest.

FATHER WHITE: *(teleurgesteld)* Oh.

MISS MAPLE: *(wijst naar de bank)* Neemt u alstublieft plaats. Sherry en warme crackers komen eraan. *(hij gaat zitten. Chandler Marlowe, een "harde privé detective" met een gleufhoed en een*

regenjas komt binnen. Hij heeft zijn handen in de zak. Hij heeft een rauwe stem en spreekt uit de zijkant van zijn mond)

MISS MAPLE: *(speels)* Ik vraag me af wie dit is?

CHANDLER: *(draait zich en profile)* Kijk even naar die dunne neus, suster. Die grijze ogen. Die stalen kaak. Dit is zeker niet Charity Haze.

MISS MAPLE: Nee, zeg dat wel. *(stopt)* U bent geweldig, meneer Marlowe. Uw dialoog is aanstekelijk.

CHANDLER: *(zelfvoldaan)* Weet ik.

MISS MAPLE: Mijn secretaresse en gezelschapsdame, miss Eyelesbarrow.

CHANDLER: *(tikt tegen zijn hoed)* Alles kits, suster?

RITA: Welkom op Turkey Island.

MISS MAPLE: *(wijst naar de stoel bij het bureau)* Neemt u alstublieft plaats. Sherry en warme crackers komen eraan. *(hij gaat naar het bureau, stopt, trekt een lelijk gezicht en herhaalt zacht "Sherry en warme crackers?" Louie Fan komt binnen. Chandler gaat op de rand van het bureau zitten)*

MISS MAPLE: Zonder twijfel meneer Fan.

LOUIE: Eerste regel in Oosterse waarneming: Negeer voor de hand liggende. Ik zou Laura Carlyle kunnen zijn als travestiet. *(dit is niet waarschijnlijk. Zijn accent is vreselijk. Hij, evenals Chandler, heeft een hoed op, maar die zit schuin op zijn hoofd. Hij heeft een dun getekend snorretje en een klein geitenbaardje. Hij spreekt heel afgebeten)*

MISS MAPLE: Mijn secretaresse en gezelschapsdame.....

LOUIE: Niet nodig. Buiten gehoord. Welkom op Turkey Island. *(gaat naar het schilderij)* Heel buitengewoon portret. *(gelach van achter links gevolgd door de binnenkomst van de opgewekte Rick en Laura Carlyle. Rick draagt een opgezette hond)*

MISS MAPLE: Ik ben blij dat u mijn uitnodiging hebt aangenomen. U moet meneer en mevrouw Carlyle zijn.

CHANDLER: Niet noodzakelijk. Ze kunnen de kok en de helper zijn die u verwacht.

MISS MAPLE: We zullen het best gezellig hebben. U hebt uw hondje meegebracht, zie ik.

RICK: We konden onze echte hond niet meebrengen.

LAURA: Last van zeeziekte.

RICK: En ik zei tegen Laura, wie herkent nu Rick en Laura als ze hun keffer Napoleon niet bij zich hebben.

LOUIE: *(haalt een kleine waaier uit zijn zak en begint zich koelte toe te wuiven)* Bijna iedereen.

MISS MAPLE: Maak het jullie gemakkelijk. *(ze wijst naar de bank en de stoel)*

CHANDLER: *(mat)* Sherry en warme crackers komen zo. *(Laura gaat naast Father White op de sofa zitten, Rick links midden. Peter Flimsey komt binnen. Hij is het toonbeeld van de klassieke Engelse gentleman)*

Als u het hele stuk wilt lezen dan kunt u via www.toneeluitgeverijvink.nl de tekst bestellen en toevoegen aan uw zichtzending.

Voor advies of vragen helpen wij u graag.

 info@toneeluitgeverijvink.nl

 072 5112407

TONEEL
UITGEVERIJ **INK**

“Samenspelen” is ons motto